

INSTITUT ZA UPOREDNO PRAVO
INSTITUTE OF COMPARATIVE LAW

INSTITUT ZA KRIMINOLOŠKA I SOCIOLOŠKA ISTRAŽIVANJA
INSTITUTE OF CRIMINOLOGICAL AND SOCIOLOGICAL RESEARCH

PRAVOSUDNA AKDADEMIJA
JUDICIAL ACADEMY

VIII MEĐUNARODNI NAUČNI SKUP
VIII International Scientific Thematic Conference

MEDIJI, KAZNENO PRAVO I PRAVOSUĐE
Media, Penal Law and Judiciary

Urednici/Editors:
Jelena Kostić
Marina Matić Bošković

Tematski zbornik radova međunarodnog značaja
Thematic Conference Proceedings of International Significance

BEOGRAD 2024.
BELGRADE 2024

**VIII MEĐUNARODNI NAUČNI SKUP
MEDIJI, KAZNENO PRAVO I PRAVOSUĐE
VIII International Scientific Thematic Conference
Media, Penal Law and Judiciary**

Izdavač/Publisher:

Institut za uporedno pravo
(Institute of Comparative Law)
Institut za kriminološka i sociološka istraživanja
(Institute of Criminological and Sociological Research)

Za izdavača/For the Publisher:

Prof. dr Jelena Čeranić Perišić
Dr Ivana Stevanović

Recenzenti/Reviewers:

Prof. dr Ioana Vasiu (Romania)
Prof. dr Gál István László (Hungary)
Prof. dr. Slađana Jovanović (Serbia)
Prof. dr Dražen Cerović (Montenegro)

Naučni odbor / Scientific Committee:

Prof. dr Ana Lucia Valvo (Italia)	Prof. dr Sun Wanhui (China)
Doc. dr Ana Đanić Čeko (Croatia)	Prof. dr Piotr Mikuli (Poland)
Prof. dr Anita Rodina (Latvia)	Prof. dr Gordana Gasmi (Serbia)
Prof. dr Ondrej Blažo (Slovakia)	Prof. dr Davorin Pichler (Croatia)
Prof. dr Sándor Madai (Hungary)	Dr Miloš Stanić (Serbia)
Prof. dr Jurij Pudovočkih (Russia)	Prof. dr Hana Kovacikova (Slovakia)

Organizacioni odbor/Organizing Committee:

Prof. dr Vladimir Čolović, Institut za uporedno pravo (Institute of Comparative Law, Belgrade, Serbia); dr Ivana Stevanović, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja (Institute of Criminological and Sociological Research, Belgrade, Serbia); Nenad Vujić, Pravosudna akademija (Judicial Academy, Belgrade, Serbia); dr Jelena Kostić, Institut za uporedno pravo (Institute of Comparative Law, Belgrade, Serbia); dr Marina Matić Bošković, Institut za krimiološka i sociološka istraživanja (Institute of Criminological and Sociological Research, Belgrade, Serbia); Aleksandra Višekruna, MA, Institut za uporedno pravo (Institute of Comparative Law, Belgrade, Serbia); Anja Bezbradica, MA, Institut za uporedno pravo (Institute of Comparative Law, Belgrade, Serbia); Aleksandar Mihajlović, MA, Institut za uporedno pravo (Institute of Comparative Law, Belgrade, Serbia)

Radni jezici konferencije /Official Languages:

engleski i srpski / English and Serbian

Tehnički urednik/Technical editor:

Aleksandar Mihajlović, MA

Priprema za štampu/Prepress:

Ana Ranković Lukman

Štampa /Printed by:

BIROGRAF COMP D.O.O.

Tiraž/Copies:

150

ISBN 978-86-82582-12-0 (IUP)

ISBN 978-86-80756-62-2 (IKSI)

DOI: https://doi.org/10.56461/ZR_24.MKPP

Zbornik je nastao kao rezultat naučnoistraživačkog rada Instituta za uporedno pravo koji finansira Ministarstvo nauke, tehnološkog razvoja i inovacija Republike Srbije prema ugovoru o realizaciji i finansiranju naučnoistraživačkog rada NIO u 2024. godini (evidencioni broj 451-03-66/2024-03/200049 od 5. 2. 2024).

This paper is a result of the research conducted by the Institute of Comparative Law financed by the Ministry of Science, Technological Development and Innovation of the Republic of Serbia under the Contract on realisation and financing of scientific research of SRO in 2024 registered under no. 451-03-66/2024-03/200049.

VIII Međunarodna naučna konferencija „Mediji, kazneno pravo i pravosuđe“ održana je 24. novembra 2023. godine u Beogradu.

NASILJE U SPORTU I MEDIJI U OČIMA SUSEDA

Zoran Pavlović*

Predmet istraživanja je odnos medija prema nasilju u sportu, sa specifičnošću elementa inostranosti i u odnosu na izvršioca i na žrtvu. Praćenjem pisanja srpskih medija o nasilju u sportu i konkretnom životnom događaju kada je izvršeno krivično delo sa letalnim ishodom od strane navijačke grupe iz jedne zemlje u drugoj zemlji, u očima suseda registrovani su različiti izveštaji. Početna pretpostavka istraživanja je da domaći mediji na senzacionalistički način izveštavaju o krivičnom delu nasilje u sportu. Cilj rada je analiza tekstova u štampanim izdanjima dnevnih listova kako bi se ustanovilo da li su izveštavajući o nasilju u sportu u bliskom susedstvu poštovali etičke norme, pravo na privatnost i činjenicu da je reč o životnom događaju u vezi sa nasiljem i sportom, a ne političkom događaju. Rezultati analize su pokazali da je novinarsko izveštavanje bilo u najvećoj meri sa profesionalnim standardima i etičkim normama, što kod pisanja o nasilju u sportu u našoj zemlji baš i nije slučaj. Rezultati analize opovrgli su početnu pretpostavku.

KLJUČNE REČI: *nasilje u sportu, mediji, objektivnost, elementi inostranosti, etičke norme.*

UVODNA RAZMATRANJA

U Republici Srbiji nasilje u sportu je kao i u većini država vrlo profitabilna tema za medije. Koliko su medijski članci u pisanim i/ili elektronskim glasilima u skladu sa pravilima struke i etike? Da li je u redu izveštavati korektno o životnim događajima u oblastima života koji bi trebali da budu u funkciji zdravlja i zdravih životnih navika, pa čak i onda kada se radi o sportu i kriminalitetu. Koliko su medijska (ne)kultura i pravila pisanja u stanju da utiču i da delujemo preventivno, i da radimo na podizanju svesti kod građana? Da li objektivno izveštavanje utiče

* Doktor pravnih nauka, redovni profesor Pravnog fakulteta Univerziteta Privredna akademija, Novi Sad, Professor et dr honoris causa, E-mail: zoran.pav@hotmail.com.

na smirivanje situacije i smanjuje tenzije izazvane nasiljem u sportu, ili kroz zloupotrebe javne reči treba da podižemo tiraže i profite? Da li se nasilje u sportu smanjuje samo kroz ratifikovane međunarodne dokumente i zakonsku regulativu, kao oblik formalnog reagovanja, ili se na to može pozitivno uticati i kroz objektivno i etično pisanje! Možemo li kroz korektno informisanje unapred neodređenog broja čitalaca doći i do pojačanog preventivnog delovanja, kako bi se negativna pojava nasilništva u sportu, ali i ne samo u sportu smanjivala, ili to nije moguće?

Ovako postavljena retorička pitanja ne treba da dobiju u ovom radu svoje odgovore, ali sigurno da ovaj rad njima nismo opteretili. Novinsko izveštavanje ako nije senzacionalističko ne može da šteti ni pojedincima ni društvu, nego bi trebalo da bude primer kako se profesionalno i stručno obavlja posao izveštavanja. Ukoliko se temi nasilja u sportu priđe bez preuveličavanja i manipulacije, imaćemo mnogo bolju sliku o percepciji kriminaliteta u sportu ne samo u našoj zemlji već i van nje. Zadržavanje na informativnosti objavljenih sadržaja je moguće, naročito kada se radi o nasilju, gde nadležni državni organi nisu doneli svoj sud o takvim događajima u meritumu. Informacije o nasilju treba da se objavljuju, ali bez posebnih detalja vezanih ne samo za potencijalne izvršioce, već i za žrtvu. Istovremeno, započinjanjem formalnih postupaka kod krivičnih dela u vezi sa nasiljem u sportu spekulacije u medijima bi trebale da se zaustave, a bez jurcanja za tiražima. To bi istovremeno bilo i zaustavljanje katalizatora reagovanja u sličnim situacijama koje se mogu desiti bilo gde. Uvereni smo da je došao trenutak da nadležni državni organi za posao gonjenja izvršilaca krivičnih dela i praćenja kretanja stanja kriminaliteta u društvu, započnu svoj posao i na ovaj način, u cilju prevencije.

1. NASILJE U SPORTU U ISTORIJSKOJ PERSPEKTIVI

Nasilje u sportu se prvenstveno, ali ne i jedino, veže za fudbal, ali to ne znači da se ovakva ponašanja nisu dešavala i ranije i to u različitim sportskim i borilačkim igrama. Nasilnička ponašanja u sportskim igrama zabeležena su i u antičko vreme. Nasilje stvara medijski događaj, ali bi se stvari mogle postaviti i drugačije, pa se zapitati da li medijsko izveštavanje stvara nasilje. Uticaj javnosti i medija na različite oblike nasilničkih ponašanja, a naročito u sportu prepoznati su, a tu kazneno pravo po svojoj prirodi *ultima ratio* dolazi tek nakon što se posledica desi.

Savremeni sport ne možemo povezati u kontinuitetu sa vremenom koje doseže do antičkih igara, ali je činjenica da se i u drugim istorijskim vremenima i na drugim mestima mogu prepoznati određena kolektivna ponašanja koja imaju sličnosti sa nasilničkim ponašanjima u vezi sa sportom danas. Kao odgovor na takve incidente, vlasti su i tada primenjivale određene mere kontrole, koje nekada

deluju modernije nego što bi se očekivalo za doba antike ili rimske države: grubo uspostavljanje reda, udaljavanje pojedinaca iz dela za publiku, zabrana unošenja oštih predmeta u amfiteatre i slično. Bez daljeg istoriografskog analiziranja, nije na odmet podsetiti se ipak primera koji daju model ponašanja odnosa gledalaca (ergo navijača) prema takmičenju i nasilja, koje nastaje pre, za vreme ili posle samog sportskog događaja. I pre vremena pobune Nika za vreme Justinijana i daleke 532. godine bilo je velikih nereda koji se povezuju sa sportskim igrama. Tako kod Tacita (Anali, 14.17) nalazimo zapis o neredima u Pompeji 59. godine. Tokom gladijatorskih igara za vreme Livenius Regulusa, grupa navijača iz Nucერიje i Pompeje sukobila se prvo verbalno, a nakon toga i kamenjem, gde je ubijeno i povređeno toliko ljudi da je stanovnicima Pompeje izrečena zabrana prisustvovanja sportskim priredbama u trajanju od deset godina. Navijački klubovi su zabranjeni, a detaljan opis Tacita i izvora koji su ga u čitavom nizu godina posle toga citirali navodi na razmišljanje da su neki od ciljeva prevencije takvim merama i daljim pisanjima bili dobro sprovedeni (Bodin i dr. 2007:19). Ako bi ovaj događaj povezali sa tzv. viteškim igrama u srednjem veku i sukobima navijačkih grupa praćenih mnogobrojnim žrtvama među njima, ili sa savremenim dobom, primetićemo veliku sličnost sa nasiljem engleskih navijača 1980-ih i zabranama učestvovanja nekih klubova engleske lige na evropskim takmičenjima¹ za vreme vlade Margaret Tačer (Mršević, 2015: 80).

Jasno je da nema dovoljno pisanih tragova o tim vremenima, ali postojeći izvori ukazuju da sportska takmičenja, predviđena kao deo modela vladavine putem *panem et circences* imaju i ozbiljnih posledica. I bez obzira koliko su ti zapisi tada (ništa drugačije u odnosu na savremeno izveštavanje) bili verodostojni, na osnovu vremena u kom su nastali postoji izveštavanje o ovom obliku violentnih ponašanja, sa opisima, komentarima i stavovima o nasilju. (Bodin, Robène and Héas, 2007: 25).

Samo ovih nekoliko primera pokazuju kako sportski događaji i spektakli imaju elemente nasilja u različitim oblicima, od nereda, simboličnog ili verbalnog vređanja, do tuča, telesnog povređivanja i ubistava, pa čak i oružanih pobuna. Nasilje u sportu nije novo kao društveni fenomen i ne može da se govori da je to samo oblik savremene kolektivne subkulture mladih posebno u gradskim ili prigradskim sredinama, već oblik ponašanja svojstven svim društvima, a u vezi sa sportom i ne samo sa sportom.

U ovom radu, opredelili smo se da izvršimo analizu medijskog izveštavanja o nasilju u sportu, iz drugog ugla u odnosu na uobičajen, tako što smo u fokus istraživanja postavili nasilje fudbalskih navijača u trećoj zemlji, sa idejom da započnemo da upoređujemo kako pisani mediji u Srbiji izveštavaju o ovom fenomenu koji stranci izvrše van naše zemlje, dakle gledano očima suseda. Želimo da praćenje

¹ <https://sportal.blic.rs/fudbal/evropski-fudbal/hejsel-tragedija-godisnjica-smrt-navijaca-39-mrtvih-juven-tus-liverpul-kup-sampiona/2022042013445959455>, 17.7.2023.

kretanja stanja kriminaliteta u društvu, u ovom slučaju kriminaliteta u sportu, podrazumeva i praćenje medijskih percepcija o njemu. Iako to pisanje nije Hronika o Forsajtima dobitnika Nobelove nagrade za književnost Golsvortija, pisani i elektronski mediji ponekad upravo to rade sa ovakvim događajima, kada pišu do iznemoglosti o posledicama nasilničkog ponašanja, koje nažalost nema uvek ideju da informiše ili upoznaje javnost sa konkretnim događajem, već pravljenje novih istih ili sličnih događaja sa istim ili sličnim temama. Današnji nosioci pravosudnih funkcija se u formiranju svojih odluka ne mogu više baviti samo analizom konkretnog slučaja, već i širom slikom o predmetu pretresa, koja se formira čak i na osnovu medijskih percepcija o nasilju u sportu. Ali, krenimo redom u postavljanju problema.

2. PISANJA O NASILJU U SPORTU U PRVOJ POLOVINI XX VEKA

Prateći navode Dimovskog i Ilića, prvi slučaj nasilja u sportu koji je zabeležen u dnevnim novinama kod nas bio je tuča navijača u Zemunu, 23. oktobra 1936. godine (list *Politika*, „Krvava tuča sportskih navijača u Zemunu“, broj 10208) (Dimovski, Ilić, 2015: 72). U članku se opisuje da je posle održane utakmice i slavlja u kafani, došlo do krvave tuče kamenicama nasred ulice, između osam navijača sportskih klubova u Zemunu. U nasilju je učestvovalo prema novinskom pisanju osam navijača, teže je povređen jedan, a dati su njegova adresa i zanimanje. Autor teksta je čitaoce obavestio da je žrtva zadobila potres mozga i da se očekuje letalni ishod. Iz samog članka se nije videlo šta se desilo sa učesnicima nasilja, ni kakve su mere i postupci bili preduzeti nakon tog događaja.

Međutim, u Kraljevini Jugoslaviji je i pre toga pisano o nasilju u sportu, pa tako autor Sulejmanpašić (Sulejmanpašić, 1936: 31) koristeći kvantitativnu metodu istraživanja o zastupljenosti pojedinih tema u dnevnim listovima iz 1933. godine piše i o nasilju u sportu. Prateći pisanja u dnevnom listu *Politika*, *Vreme*, *Pravda*, *Novosti* i *Jutarnji list*, autor je našao da se o sportu i nasilju u sportu (rubrika crna hronika) piše između 16 do 31 posto ukupno. Sam autor postavio je pitanje šta je razlog da se o ovim temama piše više nego o obrazovanju ili ljudskim pravima. Prikazujući konkretno izveštavanje iz *Novosti* od 20. juna 1934. naveo je da su novinari isto tako navijači, jer se u pisanju koriste izrazima nenamerno udaranje, ako se radi o timu za koju navijaju, a o drugoj strani daju vrlo subjektivne ocene. Kroz opisivanje agresije navijača daje se negativna ocena medijskog izveštavanja koje na taj način podstiču nasilje na sledećoj utakmici koja tek sledi. Kroz ovako pisanje stiže se utisak da novine na taj način žele da povećaju svoju prodaju, a da omogućavaju čitaocima da uživaju dva puta: prvi put dok gledaju utakmicu, a drugi put dok čitaju o nasilju koje se dogodilo.

Koliko je ovako izveštavanje objektivno, ali i u skladu sa etičkim normama u novinarstvu, teško je za utvrditi, ali je činjenica da predstavlja temu o kojoj se sa jednakom pažnjom obraćala pažnja i danas, i pre 90 godina.

Verovatnoća da se neke od ovih teza obore, a vezano za prevenciju od nasilja u sportu ili objeektivno i etično pisanje su vrlo male.

3. PRAVNI OKVIR REGULISANJA NASILJA U SPORTU U DOMAĆEM I MEĐUNARODNOM PRAVU

Od međunarodnopravnih izvora, za sprečavanje nasilja u sportu od posebnog značaja je bilo usvajanje Evropske konvencije o nasilju i nedoličnom ponašanju gledalaca na sportskim priredbama, posebno na fudbalskim utakmicama od 19.8.1985. godine,² donetom nakon nereda na belgijskom Hejselu.

U cilju adekvatnog i delotvornog sprovođenja Konvencije, u okviru Saveta Evrope usvojene su dve preporuke, R 2003 (1) o ulozi socijalnih i edukativnih mera u prevenciji nasilja u sportu (sa Priručnikom o sprečavanju nasilja u sportu) i R 2003 (6) o prevenciji rasizma, ksenofobije i rasne netolerancije u sportu. Ovde su još i strukovne regulative Međunarodne federacije fudbalskih saveza (FIFA) i Udruženja evropskih fudbalskih saveza (UEFA), ali i nacionalnih saveza i regionalnih organizacija. Posle više od 20 godina Srbija je 17.5.2021. potpisala novu Konvenciju SE o integrisanoj bezbednosti na fudbalskim utakmicama i drugim sportskim događajima (2016).³ Cilj ove Konvencije je da obezbedi da fudbalski i drugi sportski događaji omoguće sigurno i prijatno okruženje za sve pojedince kroz primenu integrisanog pristupa bezbednosti, zaštiti i uslugama na sportskim događajima od strane više aktera koji rade u partnerstvu. Ova konvencija, treba na kraju da zameni Evropsku konvenciju o nasilju i nedoličnom ponašanju gledalaca na sportskim priredbama, a posebno na fudbalskim utakmicama (ETS broj 120).

Sem ovih Konvencija i prateće regulative, osnove pravnog okvira za sprečavanje nasilja u sportu u Srbiji čine Zakon o sprečavanju nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim priredbama, Zakon o sportu, Zakon o prekršajima i Krivični zakonik, Zakon o javnom redu i miru, Zakon o javnom informisanju i medijima, Nacionalne strategije u oblasti sporta i odgovarajući Akcioni planovi.

² Zakon o ratifikaciji Evropske konvencije o nasilju i nedoličnom ponašanju gledalaca na sportskim priredbama, posebno na fudbalskim utakmicama, *Službeni list SFRJ – Međunarodni ugovori*, broj 9/90.

³ <http://www.costrasbourg.mfa.gov.rs/lat/newstext.php?subaction=showfull&id=1621253155&ucat=209&-template=HeadlinesLat&>
<https://www.mfa.gov.rs/fr/node/4200>, 17.7.2023.

Čitav je niz drugih propisa zakonskog i podzakonskog karaktera koji regulišu oblast nasilja u sportu, uključujući tu i organe vlasti kao što su Narodna skupština, Vlada Republike Srbije, Ministarstvo unutrašnjih poslova i Ministarstvo nadležno za poslove omladine i sporta, javno tužilaštvo, kao i sama sportska udruženja. Ideja za koju se svi relevantni subjekti zalažu jeste stvaranje sistema zaštite od nasilja u sportu. Na taj način je stvorena osnova za uspostavljanje efikasnog mehanizma za sprečavanje nedoličnog ponašanja na sportskim priredbama, koordiniranim radom nadležnih državnih organa. Cilj ovih dokumenata je podizanje nivoa bezbednosti na sportskim događajima, kao i razvoj preventivnih mehanizama za sprečavanje nasilja, u skladu sa evropskim standardima.

4. ISTRAŽIVANJE

Predmet istraživanja odredili smo kao odnos nasilja u sportu i medija sa elementom inostranosti, i to tako što smo pratili odnos medija o krivičnom delu nasilja u sportu sa letalnim ishodom koje su prema optuženju izvršili navijači kluba iz jedne zemlje prema navijaču drugog kluba iz druge zemlje, praćeno očima suseda odnosno izveštavanjem novinara iz treće zemlje (u konkretnom slučaju medija iz Srbije) o samom događaju. U skladu sa ovako postavljenim predmetom istraživanja, cilj smo postavili sa idejom traženja odgovora na pitanje kako se mediji u Srbiji odnose prema događaju u kojima su za ubistvo navijača jednog kluba iz Grčke osumnjičeni navijači drugog kluba iz Hrvatske.

Početna pretpostavka istraživanja je da domaći mediji na senzacionalistički način izveštavaju o krivičnom delu nasilje u sportu, a u istraživanju je korišćena kvantitativna i kvalitativna metoda analize sadržaja objavljenih tekstova i fotografija, kao i metoda studije slučaja.

Uzorak koji smo pratili predstavljaju štampana izdanja dnevnih novina Politika i Večernje novosti (Beograd) i Dnevnik (Novi Sad) od 9.8.2023. do 18.8.2023. godine odnosno u periodu od 10 dana. Jedinicu analize istraživanja predstavljali su tekstovi u štampanim izdanjima dnevne štampe gde su tema nasilje u sportu, iz perspektive počinilaca, osumnjičenih, žrtve, ali i reagovanja političkih strana iz zemlje odakle su (potencijalni) nasilnici odnosno iz zemlje odakle je žrtva. Izbor dnevnih novina izvršen je sa idejom da predstavljaju novine koje imaju dugu tradiciju izlaženja, od kojih Politika izlazi duže od jednog veka i ima dobru mrežu dopisnika i tradiciju objektivnog informisanja, dok za Večernje novosti možemo reći da su izabrane jer se radi o dnevnom listu koji tradicionalno u svojim rubrikama sa malo teksta i više fotografija na drugačiji način obaveštava čitaoce o konkretnim događajima. Treći dnevni list mogli bi okarakterisati kao novine koje uglavnom

prenose tuđe tekstove, bez posebnog ulaženja Dnevnika u samu analizu događaja, i bez većih izleta u sferu senzacionalizma.

U samoj analizi strukture sadržaja pratili smo elemente koji su se odnosili na utvrđivanje broja novinskih članaka posvećenih nasilju u sportu kao predmetu istraživanja, utvrđivanju broja i vrste medijki prezentovanog nasilja, utvrđivanja broja i vrste rubrika u kojima je informacija relevantnog sadržaja i objavljivana, utvrđivanje broja objavljenih fotografija u kojima se otkriva identitet osumnjičenih, žrtve, ali i slučajeva gde to nije objavljeno. Praćeni su i naslovi koji su mogli da ukazuju na činjenicu senzacionalizma.

5. REZULTATI ISTRAŽIVANJA I ANALIZA PODATAKA

Podaci dobijeni istraživanjem o konkretnom životnom događaju nasilja u sportu govore da je novinarska praksa dovela do toga da su se mediji već identifikovali na tržištu sa određenim obrascima ponašanja koji bi trebalo da pripadaju profesionalcima i etičkim normama. „Glad“ medija za informativno atraktivnim slučajem nasilja u sportu ovde bi mogla da odvede novine i van pisanja u skladu sa važećim profesionalnim standardima. Ovo naročito, ako se u startu očekuje da je moguća medijska eksploatacija životnog događaja na duže staze. Podaci koji su prikupljeni bili su koncentrisani na samo tri dnevna lista, od kojih *Politika* ima status umerenih dnevnih novina, dok *Večernje novosti* mogu da se delom oglašavaju i na način koji nije u skladu sa umerenim izveštavanjem, a novosadski *Dnevnik* smo izabrali kao jedne neutralno glasilo.

U kvantitativnoj analizi strukture sadržaja o nasilju u sportu izuzeli smo podatke o broju objavljenih članaka, oblicima nasilja koji su prezentovani javnosti, najčešće rubrike gde su objavljivani članci, broj slučajeva gde su i kako objavljivani podaci o žrtvi i mogućim izvršiocima nasilja, broj članaka u kojima su fotografije bile prateća oprema teksta i vrste naslova.

U daljem tekstu biće prikazani upravo ti podaci, uz postojeću analizu. Broj objavljenih članaka o nasilju u sportu prikazan je u grafikonu koji se nalazi kako sledi.

Naime, u tri dnevna lista u tom periodu je ukupno objavljeno 15 članaka. Najveći broj, čak 8 je objavljeno u *Politici*, a u *Večernjim novostima* i *Dnevniku*, približno isto, po 4, odnosno 3 članka.

U *Politici* je 3 od 8 članaka, bilo praćeno naslovom na naslovnoj strani. Druge dve novine nisu tekstualne delove pratili sa isticanjem na naslovnoj strani svojih pisanih izdanja.

Fotografije su se našle u sva tri dnevna lista, od čega su, u *Večernjim novostima* svi članci bili ilustrovani i fotografijama, a u *Politici* i *Dnevniku* to nije bio

slučaj, tako da je *Politika* imala, od ukupnog broja članaka, 6 praćenih fotografijom, a *Dnevnik* je imao 2 fotografije (Tabela 1).

GRAFIKON BR. 1

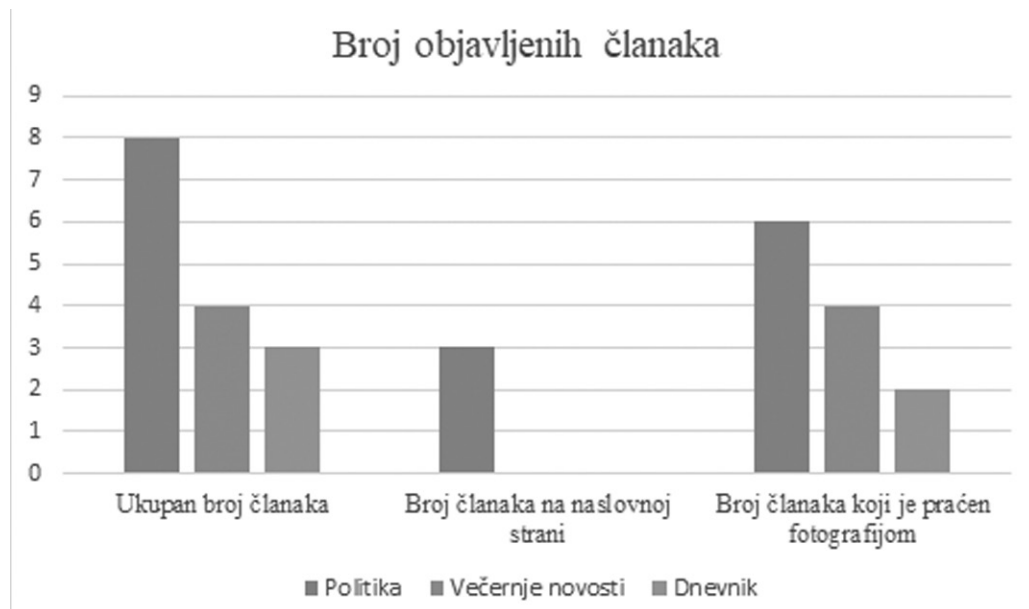

TABELA BR. 1

	Dnevne novine		
	Politika	Večernje novosti	Dnevnik
Ukupan broj članaka	8	4	3
Broj članaka istaknut na naslovnoj strani	3	0	0
Broj članaka praćen fotografijom	6	4	2

Pisanja o ovom događaju našla su se u različitim rubrikama, i to u rubrici „Svet“ (Region) i u rubrici „Sport“. U *Politici*, od ukupnog broja članaka, 7 je objavljeno u rubric „Svet“/ „Region“, a samo 1 se našao u sportskom delu. Kod *Večernjih novosti* je bilo obrnuto, 3 objavljena članka bila su u delu posvećenom sportu, a 1 u rubrici „Susedi“/„Svet“, dok je dnevni list *Dnevnik* 1 članak objavio u rubrici „Svet“, a 2 u sportskim događajima. (Tabela 2)

TABELA BR. 2

Rubrike	Dnevne novine		
	Politika	Večernje novosti	Dnevnik
Svet	7	1	1
Sport	1	3	2
Ukupan broj članaka	8	4	3

Ceneći pisanja kroz načelo privatnosti i zaštite integriteta subjekata o kojima je pisano, u praćenim novinama nije bilo ni jednog članka sa fotografijom žrtve, u bilo kom obliku. Sa druge strane, praćeni mediji su objavili fotografije potencijalnih osumnjičenih. Od toga je u *Politici* bilo 5 fotografija, a u *Dnevniku* 1, a isto toliki je bio i broj fotografija u kojima su pojedina lica bila snimljena izdaljine ili su bili sakriveni, I jasno je da su to bile isključivo amaterske snimke a ne fotografije iz službenih dokumenata. (Tabela 3)

TABELA BR. 3

	Dnevne novine		
	Politika	Večernje novosti	Dnevnik
Broj članaka sa fotografijom žrtve	0	0	0
Broj članaka sa otkrivenim licem žrtve	0	0	0
Broj članaka sa sakrivenim licem žrtve	0	0	0
Broj članaka sa fotografijom ubice	5	0	1
Broj članaka sa otkrivenim licem ubice	0	0	0
Broj članaka sa sakrivenim licem ubice	5	0	1

GRAFIKON BR. 2

Fotografije

U odnosu na podatke o žrtvi, u praćenom period, broj članaka sa otkrivenim identitetom žrtve, i punim imenom i prezimenom, u *Politici* bio je u 50% objavljenih članaka, u *Večernjim novostima* u 100% tekstova, dok je kod *Dnevnika* taj procenat iznosio nepunih 67%. Podaci o mogućem osumnjičenom u praćenim tekstovima nije bio otkriven, iako su u nekim drugim štampanim medijima u Srbiji, koji nisu predmet ove analize, bili podaci sa podacima o potencijalnim osumnjičenima a potom i demanti takvih pisanja. (Grafikon 2)

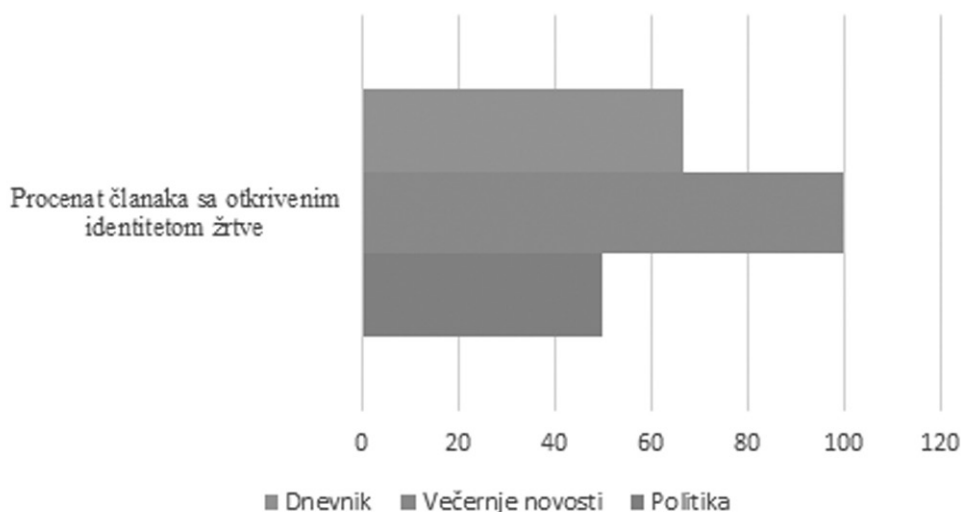
TABELA BR. 4

	Dnevne novine					
	Politika		Večernje novosti		Dnevnik	
	Broj	Procenat	Broj	Procenat	Broj	Procenat
Broj članaka sa otkrivenim identitetom žrtve	4	50%	4	100%	2	66,67%
Broj članaka sa otkrivenim identitetom ubice	0	0%	0	0%	0	0%

Napomena: osumnjičeni se označavaju kao deo navijačke grupe BBB

GRAFIKON BR. 3

Chart Title

Tekstovi koji su objavljivani, bili su delom preuzeti, a delom rezultat rada dopisničke mreže. Većina tekstova je potpisana inicijalima ili punim imenom i prezimenom. Preneti tekstovi su iz zemlje porekla navijačke grupe čiji su članovi osumnjičeni za ovo krivično delo, a ostatak potiče iz zemlje gde je krivično delo i

izvršeno. U *Politici* je broj članaka bio ravnopravno podeljen na izvorne i prenete tekstove, dok se u *Večernjim novostima* i *Dnevniku* se više pažnje obratilo na autorske tekstove dopisnika.

TABELA BR. 5

	Dnevne novine		
	Politika	Večernje novosti	Dnevnik
Broj članaka koji su preneseni iz drugih izvora	4	1	1
Izvori iz kojih su preneti	<i>preneto iz:</i> - <i>Večernji list</i> - <i>grčki mediji</i> - <i>TV N1 Zagreb</i> - <i>vest iz Zagreba</i>	0	<i>preneto iz:</i> - <i>grčki mediji</i>
Broj članaka sa izvornim tekstovima	4	3	2
Identitet novinara punim imenom	3	0	0
Identitet novinara inicijalima / opisno	1	3	0

U odnosu na naslove objavljenih tekstova, oni članci koji su se odnosili na sam sportski događaj, uključujući i bezbednosne ocene istog, možemo okarakterisati zajedno sa njihovim antrfileom kao uobičajene bez nekih posebnosti, kao što je naslov od 15.8.2023. iz *Večernjih novosti*, u rubrici „Sport“, koji glasi “Vanredno stanje u Zagrebu pred meč između Dinama i AEK POLICIJSKA OPSADA Mere bezbednosti maksimalne, pojedine ulice zatvorene za saobraćaj.”

Činjenica je da je jedan broj tekstova bio posvećen unutar političkom odmeravanju snaga između različitih nivoa javne vlasti u Hrvatskoj pa se tako u dnevnom listu *Dnevnik*, u rubrici „Svet“, nalazi članak pod naslovom “Posle hapšenja hrvatskih navijača u Grčkoj MILANOVIĆ: Zarobljeni kao da je rat”.

Iz pobrojanih naslova svih analiziranih tekstova, očigledno je da je najveći deo njih bio sa konotacijom prenošenja post festum informacija o životnom događaju kojom prilikom je grčki navijač lišen života, dok manji broj tekstova koji su praćeni odgovarajućim naslovima, predstavlja pritisak političara iz javnog života na javnost u zemlji iz koje su i političari i navijači.

	Naslovi članaka
POLITIKA	"Milioni iz budžeta za hrvatske klubove u Australiji koji veličaju ustaštvo" "U napadu dinamovih huligana u Atini stradao navijač AEK-a" "Rastu bes i ogorčenje prema grčkoj policiji" "Pred sudom u Atini 39 hrvatskih huligana" "Svi huligani Dinama raspoređeni po grčkim zatvorima" "Roditelji uhapšenih navijača trebalo bi da zamole Milanovića da im više ne pomaže" "Još nema dokaza ko je ubio navijača AEK-a u Atini" "Tražiću da se nevinu navijači deportuju iz Grčke"
VEČERNJE NOVOSTI	"Polijska opsada" "Svet: Huligani posvađali hrvatski vrh" "Iskoreniti rak huliganizma" "Ne želimo nigde sa vama"
DNEVNIK	"Ubijen pristalica domaćeg tima" "Sprečite odmazdu u zatvorima" "Zarobljeni kao da je rat"

Nijedan tekst u praćenom period nije sadržavao komentare domaćih listova o ovom nasilju, već zaključujemo da se radi o uglavnom korektnom pisanju. Iako predmet analize nije bio upoređivanje sa sličnom posledicom pre par godina u Beogradu, kada je lišen života francuski navijač Bris Taton, primećujemo ipak da je pisanje o događaju iz avgusta 2023.godine bilo mnogo umerenije i bez novinarske analize ko, šta ili kako je doprinio ovom nasilju.

Ovako kratak period praćenja ovog životnog događaja ima svoje potpuno opravdanje, jer se ova tri lista nakon analiziranog perioda ovim životnim događajem nisu više bavila.

Nasilje u sportu, sa konkretnim životnim događajem u kom je život izgubio jedan navijač, u informativnim očima suseda, u ovom slučaju novina iz Srbije, nije imao prizvuke tabloidnog izveštavanja. U sveprisutnoj klimi poremećenih vrednosti, ali i aktuelne političke situacije u svetu i regionu, ovaj slučaj nasilja u sportu nije kliznuo prilikom izveštavanja u ova tri glasila u senzacionalizam. Neke tendencije van sporta su ipak obeležile sam događaj i u našim novinama, jer se vest ove vrste u nekoliko dana u praćenoj štampi nalazila i na naslovnoj strani, a u više dana se iz rubrike „Sport“ selila i u rubrike „Svet“ ili „Region“. Bez obzira na to, posmatrani mediji su poštovali skoro u celosti profesioanlne i etičke norme.

Pitanje je da li je javnost bila dovoljno zainteresovana za ovaj životni događaj sa jedne strane, ali i da li bi sa drugačijom uređivačkom politikom još uvek čitali o samom događaju budući da i dalje ne znamo ko je neposredni izvršilac ovog strašnog čina. Naime, novine koje smo pratili nisu podlegle dnevno-političkim situacijama, da se ne radi o našim navijačima, već o stranim, bez obzira odakle su oni došli.

Možda su mediji o ovom obliku kriminaliteta prilikom izveštavanja mogli da obaveste javnost i o pravnoj regulativi i nekim mogućnostima tokom procesa koji će

biti realni u datoj situaciji, ali bi se u narednom ciklusu pisanja i izveštavanja ovom životnom događaju može to ispraviti bez težih posledica. Iz samih članaka moglo se ukupno videti koje su mere obezbeđenja bile preduzete i gde bi se možda mogli tražiti propusti u organizaciji događaja, što bi odgovaralo u potpunosti aktuelnoj Konvenciji Saveta Evrope o integrisanoj bezbednosti na fudbalskim utakmicama i drugim sportskim događajima (2016), kojoj je pristupila i naša zemlja 17.5. 2021. godine.

6. STUDIJA SLUČAJA

U konkretnom slučaju koji smo analizirali radi se o medijskom izveštavanju srpskih medija o ubistvu navijača atinskog AEK-a Mihalisa Katsourisa koji je nastradao 7. avgusta 2023. nakon sukoba sa navijačima zagrebačkog Dinama. Prateći pisana izdanja dnevnih listova *Politika*, *Večernje novosti* i *Dnevnik* konstatujemo da je prva pisana vest o izvršenom ubistvu bila objavljena u *Politici* dana 9. avgusta 2023., da bi se u sledećih 10 dana tekstovi o tome objavljivali u određenom kontinuitetu.

Medijska pažnja koja je ovom prilikom pokazana u analiziranim dnevnim listovima pokazuje da su ovaj sportski događaj kroz prizmu nasilja u sportu pratili sa povećanom pažnjom, o čemu govori i ukupan broj članaka. U jednom od prikazanih članaka (*Večernje novosti*) daje se i komentar regionalne fudbalske organizacije UEFA da se mora više uraditi da se ovakvi događaji ne ponove. Činjenica je da navedeni dnevni listovi nisu imali senzacionalistički pristup prikazu događaja, jer se ni kroz uređivačku politiku nije moglo reći da su bili naklonjeni navijačkim skupinama jednog ili drugog kluba, već da su u visokoj meri etično prenosili informacije.

Komercijalni potencijal izveštavanja o krivičnom delu ubistva proisteklom iz nasilja u sportu mogao je da se prepozna kroz različite izjave predstavnika najviših organa vlasti u Hrvatskoj povodom statusa pritvorenih navijača Dinama, ali praćeni napisi u dnevnim listovima su ih prenosili ili pisali o njima na način koji odgovara objektivnom izveštavanju.

Možda prestanak eksploatacije navedene teme posle desetak dana od samog događaja treba videti u tom da se u tom periodu nije moglo videti ko je izvršilac samog krivičnog dela, a sami mediji se nisu bavili spekulativnim pisanjem.

Ako bi uporedili naslove koji su objavljeni u *Politici* u navedenom periodu, “U napadu Dinamovih huligana u Atini stradao navijač AEK-a”, “Rastu bes i ogorčenje prema grčkoj policiji”, “Pred sudom u Atini 39 hrvatskih huligana”, “Svi huligani Dinama raspoređeni po grčkim zatvorima”, Roditelji uhapšenih navijača trebalo bi da zamole Milanovića da im više ne pomaže”, “Još nema dokaza ko je ubio navijača AEK-a u Atini”, “Tražiću da se nevini navijači deportuju iz Grčke” sa naslovima u druga dva medija, ne primećujemo veću razliku i upravo odražavaju

jedan neutralan stav koji su mediji u Srbiji imali prema ovom životnom događaju. Urednička oprema članaka nije odstupala uglavnom od samog sadržaja, što je pozitivno u samom pisanju.

U *Večernjim novostima* naslovi "Policajska opsada", "Svet: Huligani posvađali hrvatski vrh", "Iskoreniti rak huliganizma" i "Ne želimo nigde sa vama" upravo prate razvoj događaja nakon nasilja koje se dogodilo dana 7. avgusta 2023. godine u Atini, a na sličan način je članke opremio i novosadski Dnevnik. U tom listu tekstovi su objavljivani pod naslovima "Ubijen pristalica domaćeg tima", „Sprečite odmazdu u zatvorima“ i „Zarobljeni kao da je rat“.

Poslednji naslovi u sva tri lista pokazuju ekspresije iz sredstava javnog informisanja u Hrvatskoj, gde su se svako na svoj način oglašavali i Predsednik države ali i šef Vlade, sa različitim komentarima vezanim za ponašanje atinske policije i zatvorskih službi prema pritvorenim navijačima zagrebačkog Dinama.

Ono što je za svaku pohvalu je to što su u medijima izostale fotografije u kojima bi bila prikazana slika ubijenog mladića M. K. (29), ali su i fotografije dela privedenih navijača bile u dovoljnoj meri diskretno zatamnjene da se sama lica nisu jasno videla.

Jasno je da su srpski mediji u izveštavanju društvenih problema različitog karaktera, a u vezi sa sportom i nasiljem u sportu, bili bez političkih uticaja i da su se zaista pridržavali etičkih normi.

ZAKLJUČAK

Na osnovu analize tekstova može se zaključiti da nasilje u sportu, kao i sve vrste nesreća koje proističu iz ovog vida kriminaliteta jesu privlačna tema za medije, naročito slučajevi koji u očima suseda mogu biti stavljeni u funkciju ne samo sporta već i drugih oblika života. Mediji u Srbiji kroz konkretno izveštavanje nisu iskoristili mogućnost koja im je bila možda ukazana da na senzacionalistički način izveštavaju o ovom događaju, i da nisu išli za podizanjem tiraža u konkretnom slučaju, već su vrlo pažljivo i odgovorno pisali o događaju.

Očigledno je da je ovaj tekst previše skroman pokušaj analize medijskih tekstova o nasilju u sportu, i po uzorku novina i slučajeva. Ono što jeste ideja koja se realizuje njime da se skrene pažnja stručnoj i naučnoj javnosti na jedan afirmativni pristup koji je pokazan u odnosu na etička pravila kako se može izveštavati i bez strukovnih zloupotreba, naročito u konkretnom slučaju nasilja u sportu sa elementom inostranosti.

Izostanak profesionalne i etičke krize u konkretnom slučaju, bez obzira što bi se pojedinim uredništvima moglo ponešto i zameriti u odnosu na opremanje

tekstova, predstavljaju dobar primer praćenja nasilja u sportu, sa detaljima koji nisu prelazili uobičajenu pažnju kokja je javnosti potrebna.

U odnosu na žrtvu pokazana je čak neuobičajena nezainteresovanost koja bi se u ovakvim situacijama možda mogla i očekivati, tako da sem njegovog imena i kratkog opisa zadobijenih povreda drugi detalji nisu bili opisivani, a u praćenim dnevnim listovima nije bilo njegove fotografije. Početni stav da će ova tema biti praćena senzacionalistički je na taj način u potpunosti opovrgnuta, kao da su navedeni srpski dnevni listovi u potpunosti razmišljali da njihovo izveštavanje ne bude ni na jedan način iskorišćeno u svrhu politikanstva ili protivno pravilima struke.

U konkretnom izveštavanju pokazano je da nasilnici u ovim dnevnim listovima nisu stvorili medijski događaj poput hronike, i to ne samo nasilnici oko tribina, već i oni nasilnici u medijima. Ali, ono što bi se moglo u sličnim situacijama promeniti na bolje jeste novinarski osvrt na nasilje u sportu uopšte, sa mehanizmima koji na sličan način postoje u sve tri zemlje, dakle i u Hrvatskoj i u Grčkoj, sa sličnim rešenjima kao u pravu Srbije.

Zato bi pravi zaključak ove analize bio, da bi za ubuduće trebalo više raditi na stvaranju sistema zaštite od nasilja u sportu i svođenja ovakvih posledica na što manji broj, uz pisanje i obaveštavanje u skladu sa načelom novinarske pažnje. Nasilja će očigledno u sportu biti i ubuduće, ali bi se kroz ovakvo izveštavanje, pa čak i kroz viđenje suseda, moglo i u sopstvenoj zemlji učiniti više da se ovaj oblik kriminaliteta smanjuje. Jer, ovaj fenomen nije ni grčki, ni hrvatski ni srpski, već je problem međunarodnog značaja.

Primeri iz istorije pokazuju da je i samih događaja vezanih za nasilnička ponašanja u sportu bilo, i da su vrlo slični i aktuelni, ali bi kroz ovakav oblik i odgovornog dakle etičkog izveštavanja i preventivne aktivnosti mogli da doprinesemo da nasilja u sportu bude što manje, etičnost odgovarajuća, a da nasilnici ne stvaraju medijske događaje.

LITERATURA

1. Bodin, D., Robène, L. and Héas S. (2007) *Nasilje i sport u Evropi*, Savet Evrope (Sport and Violence in Europe/Sports et violences en Europe @ Council of Europe, June 2005).
2. Dimovski, D. & Ilić, I. (2015) „Nasilje u sportu u Republici Srbiji - primer područja višeg suda u Nišu”, *NBP, Nauka, bezbednost, policija*, broj 20(1), 119-133, <https://doi.org/10.5937/NBP1501119D>.
3. Mršević, Z., (2015) Navijači i publika sportskih manifestacija kao glavne žrtve sportom izazvanog nasilja, *Temida*, Mart 2015, 75-96.
4. Preporuka EU R 2003 (1) o ulozi socijalnih i edukativnih mera u prevenciji

- nasilja u sportu (sa Priručnikom o sprečavanju nasilja u sportu).
5. Preporuka EU R2003 (6) o prevenciji rasizma, ksenofobije i rasne netolerancije u sportu.
 6. Revilo P. O. (1977) „The Praenomen of Tacitus”, *The American Journal of Philology*, Vol. 98, broj 1, 64-70. <https://doi.org/10.2307/294003>.
 7. Sulejmanpašić, Dž. (1936) *Žurnalizam, razarač čovječanstva i novinarstvo s najmanjom merom žurnalizma*, Zagreb: Štamparija Gaj.
 8. Zakon o javnom informisanju i medijima, *Službeni glasnik RS*, broj 92/2023.
 9. Zakon o ratifikaciji Evropske konvencije o nasilju i nedoličnom ponašanju gledalaca na sportskim priredbama, posebno na fudbalskim utakmicama, *Službeni list SFRJ – Međunarodni ugovori*, broj 9/90.
 10. <http://www.costrasbourg.mfa.gov.rs/lat/newstext.php?subaction=show-full&id=1621253155&ucat=209&template=HeadlinesLat&>, 17.7.2023.
 11. <https://sportal.blic.rs/fudbal/evropski-fudbal/hejsel-tragedija-godisnjica-smrt-navijaca-39-mrtvih-juventus-liverpul-kup-sampiona/2022042013445959455>, 17.7.2023.

VIOLENCE IN SPORTS AND MEDIA IN THE EYES OF NEIGHBORS

The subject of the research is the relationship of the media towards violence in sports, with the specificity of the foreign element in relation to both the perpetrators and the victim. By following the writings of the Serbian media about violence in sports and a specific life event when a criminal offense was committed with a fatal outcome by a fan group from one country in another country, different reports were registered in the eyes of the neighbors. The initial assumption of the research is that domestic media reports on the criminal offense of violence in sports in a sensationalist manner. The aim of the work is to analyze the texts in the printed editions of daily newspapers in order to establish whether, when reporting on violence in sports in the immediate neighborhood, they respected ethical norms, the right to privacy and the fact that it is a life event related to violence and sports, and not a political one. The event. The results of the analysis showed that journalistic reporting was to the greatest extent in line with professional standards and ethical norms, which is not exactly the case when writing about violence in sports in our country. The results of the analysis refuted the initial assumption.

KEYWORDS: *violence in sports, media, objectivity, foreign elements, ethical norms.*

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

659.3/.4:34(082)
343.1(082)

МЕЂУНАРОДНИ научни скуп Медији, казнено право и правосуђе (8 ; 2023 ; Београд)

Tematski zbornik radova međunarodnog značaja / VIII međunarodni naučni skup Mediji, kazneno pravo i pravosuđe, [24. novembra 2023. godine u Beogradu] ; [organizatori] Institut za uporedno pravo, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Pravosudna akademija = Thematic Conference Proceedings of International Significance / VIII international scientific thematic conference Media, penal law and judiciary ; [organizers] Institute of comparative law, Institute of criminological and sociological research, Judicial academy ; urednici, editors Jelena Kostić, Marina Matić Bošković. - Beograd : Institut za uporedno pravo : Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, 2024 (Beograd : Birograf comp). - 552 str. ; 24 cm

Tiraž 150. - Str. 7-10: Predgovor = Preface / Jelena Kostić, Marina Matić Bošković. - Napomene i bibliografske reference uz tekst. - Bibliografija uz svaki rad. - Apstrakti ; Abstracts.

ISBN 978-86-82582-12-0 (IUP)

1. Костић, Јелена, 1981- [уредник] [аутор додатног текста]

а) Масовни медији -- Правни аспект -- Зборници б) Кривично право -- Зборници

COBISS.SR-ID 144361993